

přítele v prostoru vysazení nebo zálohy v jeho blízkosti, PL prostředky s důrazem na PL řízené střely a nepřátelská letiště. K těmto úkolům je nutné podle počtu očekávaných cílů vyčlenit 3 až 4 jaderné náplně a to větší ráže od 50 kt až 500 kt. Vysazení operačního vzdušného výsadku do prostoru vzdušného atomového výbuchu může být provedeno rovněž 20 až 30 minut po úderu na plochy vzdálené asi 500 m od epicentra. Přelet operačního výsadku bude zpravidla proveden po dvou osách a bojová sestava na každé ose pro výsadkovou divizi bude dlouhá kolem 150 km, což představuje asi 30 minut letu a bude vysazována přibližně tři čtvrti hodiny (u výsadkové brigády se uvažuje asi čtvrt hodiny). Na těchto dvou trasách je zapotřebí umlčet veškeré PL baterie, PL řízené střely a naváděcí radiolokační stanice. Na tomto úkolu může se podílet hlavně dělostřelectvo na maximální dostřel, v dalším pak raketové prostředky všech typů a popřípadě i letectvo.

K zabezpečení operačního výsadku budou zpravidla zahájeny úder y raketových vojsk a dělostřelectva s úkolem umlčet prostředky PVO nepřítele na trasách letu. Teprve před přiblížením se čela dopravní letecké skupiny na vzdálenost asi 100 až 150 km k prostoru vysazení nutno atomovými úder y umlčet nepřítele v prostoru vysazení.

Podpora operačního výsadku bude prováděna hlavně letectvem a popřípadě i raketovými prostředky (podle charakteru cíle) k odrazení protiztečí nepřátelských záloh, umlčení a blokování nepřátelských letišť, zničení nově zjištěných prostředků jaderného napadení nepřítele apod. Velitel výsadku bude hlavně odkázán na vhodně a efektivně využití organických nebo posilových dělostřeleckých prostředků.

Konečně pokládám za nutné, zmínit se o otázce spotřeby a zásobování munice. Při

plánování zabezpečení vzdušného výsadku municí, je třeba si uvědomit jeho úkol, dobu, po kterou bude bojovat v týlu nepřítele a s jakou hodnotou nepřítele se střetne. Kromě toho nutno znát předpokládanou činnost výsadku po sloučení a konečně, v jakém terénu bude vysazen (horský, tankový apod.). Na základě zkušeností počítá se s níže uvedenou denní spotřebou munice:

- 0,7 až 0,8 pp pro pěší zbraně,
- 0,55—0,6 pp pro PTZ a minomety,
- 1 až 1,2 pp pro PL zbraně.

Operační výsadek bude zpravidla vybaven municí na předpokládanou dobu boje. Všeobecně možno stanovit níže uvedené zásady při zabezpečení vzdušného výsadku municí:

— při nakládání zbraní do přepravních prostředků (letadel) třeba dbát zásady, nařadit patřičnou výši munice, aby mohla být jednotka po vysazení schopna bojového použití;

— v průběhu bojové činnosti v palebných postaveních mít jen část munice a ostatní ponechat rozptýlenou (pokud možno na dopravních prostředcích), aby nedošlo k jednorázovému zničení většího množství munice nebo mohlo jí být neodkladně použito v potřebném prostoru;

— pro uložení nutno využívat terénu nebo ženižních úkrytů, vybudovaných nepřítelem.

Kromě toho se v nutných případech k doplnění ztrat po vysazení, jakož i k zásobování výsadku pro případ prodloužení jeho bojové činnosti v týlu nepřítele předvidá jeho doplňkové zásobování vzduchem. Toto zásobování se provádí z letišť materiálního zásobování. Dodatečné zásobovat se bude zpravidla přistávacím způsobem. Shoz bude proveden tehdy, nebude-li v prostoru bojové činnosti vzdušného výsadku vhodná přistávací plocha.

Zásobování vojsk vodou v poli

(VM čís. 2 a 5/1961)

Generálmajor Josef Slabý

V soudobé bojové činnosti je voda významným materiálním činitelem. Zabezpečení bojujících vojsk nezávadnou vodou je nezbytnou součástí jejich denních potřeb a musí být tudíž i organickou složkou materiálně zásobovacího systému.

Tyto otázky nebyly vždy plně docenovány. Víme z praxe, jak naléhavě muselo být řešeno zabezpečení života vojsk a zejména jejich bojového výcviku — vzhledem k neustálému zvyšování počtu tanků a ostatní bojové techniky — dostatečným množstvím nezávadné vody. Tím spíše je nutno vyřešit

zásobovací systém vody v polních podmínkách. To zejména proto, že prostředky zásobování vodou a rozlišitelnost kompetence již neodpovídají požadavkům vojsk v soudobé bojové činnosti. Zvyšující se potřeba vody, rychlé tempo boje, hygienická očista, deaktivace materiálu a techniky, nebezpečí častého, někdy i rozsáhlého zamoření povrchových i spodních vod radioaktivními látkami, chemickými nebo biologickými prostředky — to vše klade zcela nové požadavky na těžbu, úpravu, kontrolu i dopravu vody, zkrátka zabezpečení vodou v poli vyžaduje nového řešení.

Proto možno jen uvítat, že vojenský tisk se poslední dobou zabývá otázkami vody v poli. Práce inženýra majora Čiháka (VM č. 2/1961) a diskusní článek inženýra majora Košatky (VM č. 5/1961) jsou dobrým základem k dalšímu konkrétnějšímu rozpracování těchto otázek.

Považuji za účelné osvětlit problém zásobování vojsk vodou také z jiné stránky a říci k němu některé nové myšlenky. Domnívám se především, že zásobování vojsk vodou v poli je nutno řešit v úzkém vztahu k celému polnímu zásobovacímu systému.

Zásobovací systém naší armády v poli se opírá o dva základní prvky: je to systém pohyblivých zásob a jejich doplňování přísunem z vyšších zásobovacích etap. S místní těžbou není v plánech zabezpečení boje předem počítáno; podle situace mohou místní zdroje představovat větší nebo menší doplněk některých druhů zásob, o který se potom může snížit rozsah přísunu. Ovšem některé druhy, zejména prostorově objemného materiálu, které tvoří součást pohyblivých zásob — jako např. stavební a některé druhy ubytovacího materiálu — se zpravidla nepřisunují a převážně se získávají z místních zdrojů. K těmto druhům materiálních prostředků můžeme počítat i vodu.

Pohyblivé zásoby vojskového týlu, jejichž smyslem je dát jednotkám a útvarům určitou soběstačnost v materiální potřebě a veliteli na jednotlivých stupních zajistit svobodu manévru v jakékoli bojové situaci, zabezpečují vojska na tři až pět dní bojové činnosti. Soudobý boj, zejména nepřetržitost jeho vedení, vyžaduje, aby spotřebovaná část těchto zásob byla co nejdříve doplněna přísunem od nadřazené etapy.

A nyní, jak v tomto systému řešit otázku zásobování vodou?

Zde je nutno uvážit především některé zvláštnosti, a to zejména:

a) potřeba vody bude dvojího druhu — pravidelná, k zabezpečení života a normální bojové činnosti; sem možno zahrnout přípravu stravy, základní hygienu, zabezpečení bojové techniky; nepravidelná, nárazová potřeba vody k hygienické očistě, k deaktivaci bojové techniky a materiálu a pro jinou nepředvídanou potřebu;

b) na teritoriu předpokládaného středoevropského válčiště je dostatek povrchových zdrojů vody, které však — jak potvrdily poslední zkušenosti — mohou být i na delší dobu zamořeny radioaktivními látkami (popřípadě chemickými nebo biologickými prostředky), zejména při hromadných pozemních atomových úderech. Takovou vodu bude nutno pečlivě čistit ve zvláštních úpravárnách;

c) na teritoriu středoevropského válčiště je ve většině menších měst a obcí poměrně značný počet drobných studní (s omezenou vydatností), založených převážně na podzemních zdrojích vody. Rovněž i část městské a obecní vodovodní sítě (opět v menších městech) čerpá ze spodních vod. I v podmínkách rozsáhlých pozemních atomových výbuchů je pravděpodobné, že část těchto zdrojů nemusí být radioaktivně zasažena. To znamená, že po radiačním průzkumu a dosimetrické kontrole každého vodního zdroje mohou jednotky vodu čerpat. Naskytá se však otázka, do jaké míry může ustupující nepřítel (popřípadě diverzní skupiny) otrávit nebo zamořit studné biologickými nebo jinými prostředky. I když toto nebezpečí bude vždy, nelze předpokládat zamoření všech vodních zdrojů. To zvyšuje požadavky na průzkum a vybavení jednotek spolehlivými detektory.

Z rozboru několika zvláštností, vyplývajících ze soudobých podmínek boje a z podmínek předpokládaného válčiště, možno dojít k závěru, že bude nutno využít kombinované všech vodních zdrojů, a to:

— v prvním pořadí pro normální, pravidelnou potřebu vody decentralizovanou těžbou ze studní a z vodovodní sítě;

— úhradu této potřeby zdvojit přísunem do hospodářských výdejen z divných vodních stanic, zabezpečovaných upravenou povrchovou vodou; z těchto zdrojů krytí i nárazovou potřebu vody pro hygienickou očistu apod., pokud nebude v blízkosti dostatek nezávadné vody;

— druhou linií vodních stanic, dotovaných rovněž upravenou povrchovou vodou, zřizovat péči vševojskové armády pro krytí nárazové potřeby vody u svazků, které ne-

jsou s to se zabezpečit vodou vlastními prostředky a pro potřebu armádních týlů.

Těžištěm zásobování vody pravidelné potřeby, jak patrně, by byla hospodářská výdejna. K tomu, aby byl prapor pro každou situaci vodou zabezpečen, je nutno doplnit pohyblivé zásoby materiálu praporu jednodenní až dvoudenní dávkou vody normální potřeby (kromě zásoby v polních lahvích u vojáků a v polních kuchyních). Pohyblivou zásobu stanoví i pro některé speciální jednotky (jako zdravotnický prapor, polní pekáren, rotu chemické ochrany apod.). Tuto doplňovat z místních zdrojů, popřípadě podle situace přísunem z divizních (armádních) vodních stanic.

Navrhovaný systém zásobování vodou odpovídá v hlavních principech celkovému materiálně zásobovacímu systému vojsk s tou změnou, že vzhledem k některým zvláštnostem, je větší důraz položen na místní drobnou těžbu při současném zabezpečení přísunu. V konečné etapě vševojskové armády však není již počítáno s dalším přísunem od fronty, nýbrž s úpravou místní povrchové vody.

Zastávám názor, že takovýto systém zabezpečuje vojska zcela spolehlivě i zvýšeným množstvím vody; základní potřeba je kryta pohyblivými zásobami, doplňovanými těžbou nezávadné vody při současném zajištění přísunu z divizních (popřípadě armádních) vodních stanic.

Bude-li prapor vybaven lehkou úpravnou vody, bude možno upustit od zřizování divizních vodních stanic. V tom případě bude výhodné, armádní vodní stanice rozvíjet ve dvou směrech: první sled pro zabezpečení prvosledových svazků, druhý sled pro potřebu druhých sledů a armádních týlů.

Pro dopravu a udržování pohyblivých zásob vody doporučuji zavedení pružné táry s přízpůsobeným tvarem nákladního vozídlu.

*

Nyní krátce k otázkám materiálové kompetence a odpovědnosti za zásobování vojsk vodou.

Bývá často zdůvodňováno, že zásobování vodou je problémem jen dopravním. Dopravu řídí a nese za ni plnou odpovědnost týl (konkrétně zástupce velitele pro týl) a tudíž, že řízení, materiálová kompetence a odpovědnost za zásobování vojsk vodou patří týlu. I když není vyloučeno, že týl by na sebe mohl tento úkol převzít, problém je daleko hlubší a složitější.

Zde je třeba opět vycházet ze stávajícího zásobovacího systému, který je založen

na jedné straně na organizační a koordinační činnosti týlu, zejména v otázkách dopravy, přísunu materiálu, řízení odsunu, využití komunikací a týlového prostoru a na druhé straně na odpovědnosti materiálních hospodářů za zabezpečení svého druhu vojska odpovídajícími druhy materiálu.

Vezměme např. jeden z hlavních druhů zásobování — municí. Týl řídí její přísun k podřízené zásobovací etapě, někdy — v závislosti na situaci — až do palebných postavení dělostřelectva a minometů, kde materiál dává k dispozici veliteli dělostřelectva. Velitel dělostřelectva dává požadavky, kolik munice a kam je třeba přisunout, řídí její rozdělování a nese plnou odpovědnost za zabezpečení dělostřelectva municí. Z toho jasně vyplývá, že doprava materiálu sama o sobě není důvodem nebo jediným kritériem pro stanovení odpovědnosti za zabezpečení vojsk příslušným druhem materiálu.

Nyní se podívejme na jiný, rovněž hlavní druh zásobování — pohonnými hmotami a mazadly. Těmito otázkami se zabývá, vzhledem k jejich významu, samostatná služba zásobování pohonnými hmotami, která je včleněna do týlu.

Služba zásobování pohonnými hmotami má za úkol opatřovat, skladovat a kontrolovat kvalitu pohonných hmot, řídí jejich rozdělování útvarům, řeší otázky limitů a norem spotřeby, hospodaření s obaly, čerpadly atd.

Tato služba má tu zvláštnost proti službě dělostřeleckého vyzbrojování, že materiální hospodář, stojící v čele služby, je podřízen zástupci pro týl; odpovědnost za zabezpečení vojsk pohonnými hmotami tudíž leží plně na týlu, který zároveň řeší a plně odpovídá za jejich dopravu. To bezesporu usnadňuje plánování materiálního zabezpečení a řešení součinnostních vztahů — nebo lépe vyjádřeno — řízení služby.

Přitom si uvědomme, že služba zásobování PHM obhospodařuje veškeré druhy pohonných hmot — pro rakety armádního typu, pro letectvo, tanky a pro veškerou motorovou techniku. Na tom nic nemění ani skutečnost, že odpovědnost za zabezpečení bojové pohotovosti techniky v nejnižších stupních (v nižších vojenských jednotkách a v přímém zabezpečení techniky) přechází na velitele jednotky a jeho technického zástupce.

Zásobování vodou má celou řadu obdobných prvků se službou zásobování pohonnými hmotami. Voda je materiál, který nezbytně potřebují všechny druhy vojsk a

k zabezpečení veškerá, nebo téměř veškerá bojová a tylová technika.

To je zcela shodné se zabezpečením potřeby pohonných hmot.

Shodná jsou však i další prvky: povinnost opatřovat vodu, upravovat ji, kontrolovat její jakost, skladovat ji, dopravovat a rozdělovat. V posledním případě, v nejnižších etapách, rovněž zůstává přímá odpovědnost za zabezpečení vojáka vodou na velitelích a za zabezpečení pohotovosti bojové techniky na jejich technických zástupcích.

Tato obdoba může vést k úvaze, zda by nebylo vhodné vytvořit samostatnou službu zásobování vodou, kterou začlenit — obdobně jako je tomu u služby zásobování pohonnými hmotami — do podřízenosti týlu. Do působnosti této služby dát, jak konečně již bylo naznačeno, průzkum vodních zdrojů, opatřování vody, její úpravu a dopravu, péči o vodní stanice apod. Přitom by nutně musela zůstat součinnost s ženijním vojskem, pokud by řešení některých situací vyžadovalo rozsáhlejší zemní práce s využitím ženijních strojů nebo vodních nádrží (vrtání studní, zrýzování vodních zdrojů; v této souvislosti znovu vystupuje otázka tabulkového přiřazení ženijních odborníků do štábu týlu), s chemickým vojskem a zdravotnickou službou, pokud jde o kontrolu jakosti a nezávadnosti vody. Rovněž na nižších stupních (u praporu) by nadále zůstala povinnost velitelů organizovat průzkum a drobnou těžbu vody z místních zdrojů.

Službu zásobování vodou by bylo nutno vybavit na jednotlivých stupních řídicími a výkonnými orgány. Řídicí orgány u útvarů, svazků a armád včlenit do ostatních tylových služeb jako samostatné náčelníky s materiálovou kompetencí. Výkonnými orgány by byly:

- u praporu hospodářská výdejna,
- u útvaru družstvo pro zásobování vodou, včleněná do automobilní dopravní rot,
- u svazku četa pro zásobování vodou, včleněná do automobilního dopravního praporu,
- u polní armády samostatná hydrotechnická rota, kterou vybavit výkonnými úpravami a prostředky na dopravu vody.

Při stanovení rozsahu výkonných orgánů a jejich vybavy pro zásobování nutno vycházet z konkrétních propočtů a nově stanovených a prověřených norem spotřeby vody.

Úhradu osob pro nově navržené jednotky a pro funkce řídicích orgánů v týlu, by bylo možno řešit částečně převedením těch funk-

cí nebo osob, které se doposud staraly o materiální prostředky zásobování vodou a které se vlastním zásobováním doposud zabývaly. Je však samozřejmé, že zavedení nové techniky (úpraven vody) bude nutně vyžadovat připlánování potřebné obsluhy, řidičů apod.

Soustředění všech dosavadních sil a prostředků, které braly účast na zásobování vodou, by jistě přispělo k jejich hospodárnějšímu využití.

To je ovšem jen zcela hrubý nástin možného řešení problematiky vody v poli, kterou je třeba rozpracovat daleko hlouběji a konkrétněji. Je možné přezkoumat též jiný způsob řešení, např. spojení povinností zásobování vodou s ubytovací službou v poli.

V řešení vody jak patrně, je více variant. Mám za to, že každá z nich musí nutně počítat se součinností jiných složek, neboť voda bude vždy ležet v oblasti určitých zájmů ženijního a chemického vojska, zdravotnické a proviantní služby a nakonec i v zájmu technických a event. i jiných složek. Při všech řešeních je také třeba zdůrazňovat přímou odpovědnost velitelů (zejména u nižších jednotek) za provádění průzkumu, získávání vody z místních zdrojů a za zabezpečení vojáků a bojové techniky nezávadnou vodou.

*

Poslední otázkou, kterou se chci zabývat je nutnost komplexního řešení problému zásobování vodou.

Otázkami organizace zásobování vojsk vodou v poli se zabývá velení naší armády. Konkrétním řešením tohoto úkolu se zabývá vojenskovojevecká práce. Ze zkušenosti víme, že je snaha řešit složitou problematiku vody odděleně, dílčím způsobem, bez uvážení řady spojitostí a souvislostí, často jen z úzkých odborných hledisek.

Již jsem uvedl, že systém zásobování vojsk vodou je nutno řešit v souladu se zásadami soudobé bojové činnosti a ve spojitosti s celým systémem jejich materiálního zabezpečení. Jsou zde však ještě další prvky, které je nutno vzít v úvahu; je to studium a zkoumání stavu povrchových i spodních vod na území předpokládaného válčiště. Ani normy spotřeby vody, jejichž prověrku nutně vyvolává zvyšující se počet bojové techniky a nové jevy ve vojscích, vyvolané zbraněmi hromadného ničení, ne-
íze nikterak zkoumat odděleně od ostatních otázek zásobování. Konečně je nutno vidět řešení některých otázek vody ve vztahu k národnímu hospodářství. Víme, že státní

plán vědeckého výzkumu se zabývá řešením různých otázek vody v celostátním měřítku; řeší např. zabezpečení vodou civilního obyvatelstva a průmyslu ve všech souvislostech (v součinnosti s biologickým a chemickým výzkumem, chemickou a strojírenskou technologií) dále omezovací znečišťování vod průmyslovým odpadem¹⁾, likvidaci radioaktivního odpadu, zabývá se dále výzkumem pitné a užitkové vody a zajištěním dostatečného množství jakostní vody pro obyvatelstvo²⁾.

Z toho jasně vidíme, jak významná je součinnost vojenskovo-vědecké práce se státním

1) Do vodních toků přichází ročně 3 mld m³ odpadních vod. Z celkové délky větších toků v ČSSR 8000 km je dnes znečištěno více než 2500 km pátou třídou znečištění (to znamená, že je pro hospodářskou potřebu vyřazeno).

2) Potřeba vody pro obyvatelstvo, průmysl a zemědělství se do r. 1975 zvýší proti r. 1958 více než trojnásobně (z 3,1 mld m³ v r. 1958 na 10 mld m³ v r. 1975).

plánem, konkrétně s Čs. akademií věd a některými výzkumnými pracovišti. Výsledků plnění některých částí státního plánu možno využít a aplikovat v podmínkách vojenství. Takovými zájmovými otázkami mohou být: stav vodních zdrojů na našem území, metody řešení úpravy vody, vývoj různých filtračních zařízení, způsob zásobování vody radioaktivních odpadů, vývoj pružné tary na dopravu vody, řešení detekčních zařízení na průzkum vodních zdrojů atd.

Jen komplexním řešením je možno sladit úsilí, ovlivnit vývoj a výzkum v národním hospodářství, využívat všech možností a otázky zásobování vojsk řešit v komplexu a v jednotě operačních, odborných i ekonomických hledisek.

Ve svém diskusním článku jsem si nepostavil za cíl vyřešit s konečnou platností problém zásobování vojsk vodou v poli. Předkládám čtenářům některé pohledy z jiných hledisek než se dosud zabývali odborníci, konkrétně i oba dříve uvedené autoři. Mám za to, že tyto stránky věci nelze v další práci opomíjet.

Některé otázky převedení divize do operační podřízenosti jiné armády během útočné operace

Podplukovník Miloš Brabeneč

Moderní bojová technika dovoluje vést útočný boj a operaci s velkou dynamičností, do velké hloubky a na širokých frontách. Dynamičnost bojové činnosti však zvyšuje potřebu rychlého rozhodování a reagování na nenadálé změny v situaci, které mohou podstatně ovlivnit původní zámýsl.

K zabezpečení rychlé realizace nového rozhodnutí bude v mnohých případech účelnější převést, vzhledem k situaci na frontě, útvar nebo svazek do podřízenosti jiného svazku nebo svazu, který má výhodnější podmínky k plnění nového úkolu.

Hlavní příčinou převedení útvaru nebo svazku do podřízenosti jiné organické části během operace bude nemožnost realizace původně přijatého rozhodnutí. Změna podřízenosti je tedy v podstatě nuceným opatřením a bude důsledkem narušení původního plánu.

Nenadálé změny v situaci, které budou charakterizovat soudobý boj a operaci, nasvědčují, že změna v realizaci zámýslu bude zpravidla průvodním jevem při všech dru-

zích boje a operace: v počátečním období války i v jejím průběhu, při pronásledování, střetných sraženích a bojích, v obraně, při zasazování druhých sledů, při odražení protiúderů a protiztečí, při obklíčení a ničení nepřítele i při jiných situacích.

Ke změně podřízenosti může dojít ve všech druzích bojové činnosti a na všech stupních velení. Proto se stává změna podřízenosti útvarů, svazků i svazů v soudobém boji a operaci běžnou věcí.

Převedení divize v průběhu operace bude řešeno zpravidla za pohybu divizí a způsob předání nesmí narušit bojový úkol, který divize v dané situaci plní. Z toho důvodu není možné dát nějaký stále platný návod na způsob předání divize, protože způsob musí být v souladu s konkrétní situací.

Jestliže shrneme všechny požadavky zabezpečující plynulé převedení divize do operační podřízenosti jiné armády, bude předání řešeno po těchto základních liniích:

- velitelské a politické,
- spojovací,